

RÄNNÄK AOLE

Album

Hind 20 s.

14762

1.49

SP. 6448

Rännak Aole

VIRING

Album

TALLINNA V HARU-
RAAMATUKOGU

Juuni

1929.

Narva

Saatesõnaks.

Inimeses elab tung vabadusele tung tõe ja valgusele. Juba noortes tärkab see tung, juba nemad algavad rühkimist sinna poole, kust valgus näib helkima löövat, juba nemad on rännakul aole.

„Rännak Aole“, mis nüüd väikese albumina ilmunud, püüab väljendada neid noorte tundeid sellel otsimisel ja tungimisel valgusele.

Juba mõni aeg ilmub samanimeline käsikirjaliselt paljundatud õpilas-ajakiri. Muidugi on ta tuttav ainult kitsamale ringile.

Nüüd katsuvad tema ümber koondunud noored enestest elumärki anda ka kaugemalseisjatele, püüavad sellest, mis nende hinges liikumas, ühtteist ka teistele noortele kättesaadavaks teha.

Ärgu meid valesti mõistetagu ja ärgu meilt rohkem nõutagu, kui on meie ülesandes: tutvustada end noortele ja noorte sõpradele, et tekiks side, et vastastikku arenedes ja vaimliselt rikastudes võiksime ette võtta rännaku oma tõsisele sihile, oma tõsisele „aole“.

„Rännak Aole“

Minu isatalu.

Kõrgel liivakaldal asub minu isatalu, lahutet linnast ja raudteest, eraldi teistest taludestki pesitseb mu kodu.

Mu kodu on kaunis, ei kaunimat pole leidnud kusagil. Olgugi linnades ilusad majad ja toredad lossid, võõras on nende hiilgus mulle. Imetleda võin nende toredust, aga kallimaks mulle mu isatalu.

Maja on piirat sirelite ja toomingatega. Milline tore õitemets on sääl kevadel! Kaugemal üksik pihlak, mille otsa ma tihti ronisin, et maitsta ta hapukat vilja.

Õueaia ees lainetavad viljapõllud. Kaugele, kaugele seletab silm avarat taevalaotust. Säält hoopis eemal mustavad männiladvad.

...Hallid ja igavad on algtalve päevad. Nii pimedad ja üksluised. Ei liigu siis ükski olevus meie pool, maha maet oleme siis. Silmi pimestavad vaid lumega kaet väljad ja aina väljad. Kõikjal lage ja tühi. Taevas hall. Päike ei ilmu hetkekski. Ja siis on nii imelik tunne, nagu seisaks elu, nagu poleks üldse midagi, nagu asuks me ümber nõiarüng. Harva haugatab kaugemal mõni koer, aga seegi hääl on veidi õudne sesse surnud vaikusse. Ja tihti kardan ma sarnaseil päevil, kas pole vast mu vaim tumestet? Kas ei näi vast ainult mulle nii? Ja see osutubki õigeks.

Ilmub vaatepiirile päike, alul küll harva ja lühikeseks ajaks, kuid kõik muutub. Nõidus on ära võet, surmavaikus on elustet. Lumi sätendab ja hiilgab. Nii ilus ja armas on see osa talvest.

Kulub veel aega; ilm läheb ikka päev-päevalt „kuke sammu võrra pikemaks.“ On juba kevad, see ammuoodat kevad. Kevadlinnud laulavad. Lumi sulab ja veenired voolavad siin ja sääl. Kui näen neid esimesi kevadtunnuseid, siis valdab mind omapärane nukrus. Tundub, nagu sünniks kusagil kaugel midagi ilusat, millest mina osa ei saa. Nagu poleks see kevade minu jaoks. Kõigile teistele on, aga mitte minule.

Nii peaaegu alati, kui olen üks, valdab mind ääretu kurbus. Ja ükski olla on minu saatus. Siiski, ma ei kaeba selle saatus üle, olen uhke endas, kui saan olla kurb. Sellepärast meeldib mulle see kurbus, et ta on nagu nägemata sidemega seot minu isataluga. Kui olen väga kurb, tuleb isenesest meelde kogu lapsepõlv, kõik meele-

olud igal erijuhul. Ja need mälestused on mulle pühad ja kallid.

Mainisin kord, et maja asub kõrgel kaldal. Maja taga, üsna kalda pääl, on lepapuhmastik ja see läheb alla kuni laia liivarannani. Kallas on kaunis järsk, aga juba ammu on siin inimese jalg otsinud käimiseks rada ja siira-viira pöösaste vahelt on tee päris tore.

Olen rannas. Ees lage meri ja seljataga pöösastiku ja puiega kaet kallas. Lähen piki randa, lainete kohin kõrvus kui muusika. Hellalt, paitavalt kostab ta, vahel mõni tormiline, kirglik toon sekka ja jällegi mahe ja meelitav. Unustan, et olen üks rannas, kuulen ja näen ainult merd. Panen tähele, kui sile on äärelüü ja kahju on jätta jälgi, ei taha rikkuda looduse korralikku tööd. Sammun kaugemale. Kuid raske on siin tuhkjas liivas tammuda. Ei, ega meri minu peale vihasta, kui ma ta tööd veidi rikun. Parajasti kastab laine mu jalga:

„Oh sa vallatu, sa polegi pahane!“

Ja jällegi sammun mööda äärelüüva ja süvenen lainete vaatlusse. Sääl nad tulevad käsikäes kui vallatud näkineiuud lõbusa vadinaga kiirul ranna poole, teine salk ajab neid taga ja ranna ligidal hüppavad nad pea ees vette ja siis kukerpalli tagasi. Kaua võin käia rannas, ilma ei tüdineksin.

Kui soe ilm, veedangi omad päevad rannas. Sääl ma siis päevitan ja unistan maist, mis kaugel, kuid nii võrratu ilusad. Ja tuleb ette, et uinungi, siis rnu unnegi seguvad unistused.

Aga alati pole ilm ilus. On külm sügis. Lähen randa. Meri on pahane. Ta koha on vali ja noomiv, ta pilk külm ja terashall. Siis ei armasta ma merd, ma kardan teda siis. Vilu tuul puhub näkku, keerutab mu riideid. Näha on, et ma olen nõrk tema suuruse ees. Lahkun, kurblik otsivaid pilke merele saates. Mil on ta jälle armas? Mil pole mul vaja teda karta?

Millised magusad ootusvärinad läbistavad hinge, kui lähenen kodule, kui olen kaua tast eemal olnud ja jälle võimalus astuda oma talu maale.

Astusin rongile, oli suviõhtu, päikeseküllane. Lahkusin sõbrast, kes saatis parimaid tervitusi minu kodule. Kogu tee

sõitsin üksi, aga mul polnud igav, otse selle vastu, päris ruttu möödus aeg, oleskelles mineviku mälestusis. Õhtutaevas punetas ja kuldas puie latvu. Üksikud valged pilved hõljusid taevas nii pikkamööda, nagu oleks neil raske päevatöö seljataga ja nagu liiguksid nad nüüd viimset energiat kokku võttes, et jõuda puhkele. Välgatasid mööda põllud, karjamaad ja metsad. Kogu ilmal näis pühapäeva rüü seljas olevat ja iga pilt tekitas minus üleva tunde. Keda võibki jätta lõpmata suur, ühtlaselt sinine taevavõlv ilma mingi mõjuta! Tingimata liigub midagi hinges. On tung vabaneda igapäevsusest ja väiklusest, olla suur ja vaba.

Tulevad meelde suvised pühapäevad ja iseäranis pühapäevsed õhtud rännas. Milliseid mõtteid küll haudus pääl! Arvati leidvat õnne kaugeil, olematuil saaril... Oodati imet, mis parandab kogu vaesuse ja hädad ilmas. Kõike võis loota neil ilusail hetkil.

Rong peatub. Astun välja väiksele jaamaesisele. Tullakse vastu, otsitakse omakseid, tervitatakse. Mulle pole keegi vastu tulnud, mõne tuttava näo vaid eraldan rahva hul-

gast. Aga siiski, kodutuul puhub õrnalt näkku, tervitab ja kutsub mind endaga.

Lähem tee läbi metsa. Saaks ju maanteed kaudu ka, aga see võtaks kauem aega ja mul pole selleks püsi.

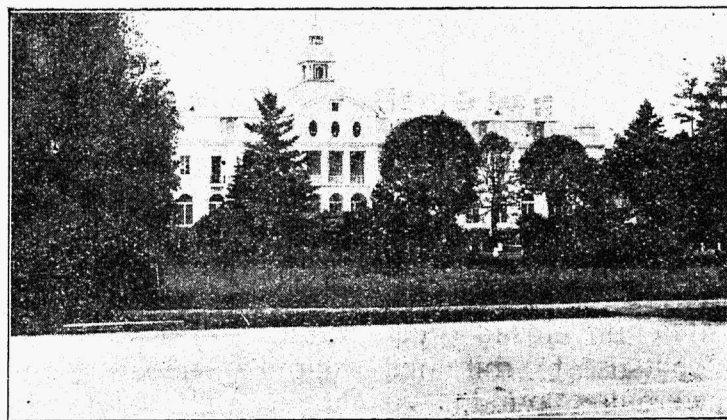
Vaheajal on pimedaks läinud, õhkki on tunduvalt jahedam. Tõmban palituhõlmad rohkem kokku ja sammun tuntud metsarada. Ööbik laksutab vahetevahel, sääsed isegi juba tüütavad, aga üle kõige kostub tasane, ühetaoline metsakoha. Seda koha ma armastan. Tema on mulle sõbraks olnud ammust ajast. Kõige valusamaist haavust oigasid talle ja ta trööstis. Suurimaist rõõmest hõiskasin esmalt temale ja ta hõiskas kaasa. Mets, kuis oled nii hääl!

Juba sain kodu põldudevahelisele teele. Hämarast paistis mu isatalu. Tasa, tasa astusin. Ei tahtnud äratada magavat koera. Oli ka nii mõnus hingata veidi vilu ööõhku. Kuid „majavalvur“ ärkas siiski, hau-gatas, tundis aga siis minu ära ja sõbralikult saba liputades ligines nüüd mulle.

Kõik oli jälle kui ennegi: olin ju kodus.

Narvas, 15. V. 29.

Aparna.

Narva-Jõesuu kursaal.

Kuidas kevade tuli.

Kolmikliit oli koos. Vaieldi, peeti ägedaid sõnalahinguid, taheti üks-teisele sugereerida oma vaatekoha kasulikkust. Ikka uusi ja uusi punkte

leiti, nii et venis koosolek. Venis pikki päevi vaieldes tagajärjetut vaidlust. Vanake hallpäine koosoleku juhataja, kahe noorema liitlase isa,

püüdis alati leida vahepealseid teid, püüdis lepitada tülitsejaid poegi, kummalegi erilist õigust andmata. Kuid sest seisukohast, sest kuldsest keskteest, ei mõistnud lugu pidada pojad. „Kõik, või mitte midagi!“ oli nende hüüdsõna, ja kumbki neist arvas just enese selle õige võitja olevat. Ja mis oli siis see raske põhjus, mis tekitas sarnase tüli vendade vahel? Eks ikka see igivana, kuid alati uus võitlusprobleem — võim. Kumbki poegadest tahtis valitseda ilma, tahtis olla piiramata ainuvalitseja ning ei sallinud sealjuures teise vahelesegamist. Kuid teine, olles samuti elujõuline, temperamentne, tundes endas ülekeevat, tegusidotsivat töjõudu, ei tahtnud ka passiivseks pealtvaatajaks jääda. Ja sellest see alatine võitlus, mis nüüd jällegi teravama kuju võtnud ja mis vanakese-isa näole uusi kortse joonistas ja uusi halle juukseid pähe kasvatas.

Vana pea mõtles ja mõtles, kuni leidis väljapääsutee, millega rahustada tülitsejaid poegi. Ta otsustas anda võimu sellele, keda maailm rohkem vajab, kellel suurem poolehoid. Seks korraldas ta ringkümuse kolme erineva, maailma moodustava klassi: taim-, loom- ja inimkonna vahel. Ja küsimuse tagajärjed osutusid noorema poja, Kevade, kasuks. Olid tüdinunud elusad organismid Talve valitsusest, mil neil täieline elamisvõimalus puudus ja nad varjudena alatises kartuses elu lõpu eest kiratsema pidid, oodates lunastajat, päästjat Kevadet. Ja nad otsustasid kahtlemata, viivitamata Kevade kasuks. Ainult üks inimlaps, väike alles, andis hääle Talvele, sellele valitsejale, kes oli võimaldanud talle lõbusaid päevi sirendaval lume-

väljal ja peeglisel jää. Ja mis tõtaks talle kevade? — Tööd, palju tööd, sest seda inimlast oli „Laiskuriks“ ninetama hakatud. Teadmatuks ja arusaamatuks jäi selle nime mõte „Laiskurile“ endale, sest tal polnud enda arvates ühtegi selle nimega kokkukäivat omadust. Aga et ta üle koolis alatiselt pead vangutati, siis aimas ta liigagi hästi, et see nimi kuidagi kooliga ühenduses seisab. Ja ta teadis, et kevadel midagi iseäralikku juhtub, kui ta mitte kõike seda igavat, arusaamatut „prahti“ endale pähe ei aja. Ja alati mõtles poiss: „Kui juhtuks korraga nii, et ei tulekski kevadet, seda kaalumiste ja hindamiste aega. Oleks alati talv, mil nii lõbus“. Ja ta andis oma hääle Talvele.—Aga ei kaalunud see üks hääle üles miljardeid hääli, kevadet ihkavaid!

Andis siis üle oma võimu Talv nooremale vennale, kevadele, ja järgmisel hommikul hõiskas loodus, laulis kiidulaulu noorele kevadele. Ainult üks inimlaps, hüüdnimega „Laiskur“, sirutas end voodis ja juurdles selle üle, kas see tõesti unes oli, et ta oma hääle Kevade asemel Talvele andnud. Jah, see oli tõesti unes, kuid ka ilmsi teeks ta samuti ja kutsuks kaasa ka sõpru nii toimima. Aga ta kaotas ju unes oma ühe häälega! Ja seepärast oligi tõesti väljas kevade, mis naeratas kelmika näoga „Laiskurile“ vastu, kes temale tervituse asemel rusikat näitas. — Aga karistuseks selle eest peab ta nüüd töötama, palju õppima, kuna muud inimlapsed ühes ärkava loodusega lõbu tunnevad.

Võidetud vend Talv käib aga vihase näoga ringi ja sepitseb uusi võitlusplaane.

Lepalind

Kodumaa kevad.

Helise kodumaa,
 Õnnel sa laula ja huika!
 Saabund on kevad, suur kuningas,
 Kes lootusi äratas mõningas.
 Helise rõõmsati, huika,
 Laula õnnele, kodumaa!

Kodumaa kevad,
 Sull' tervitusi ma hüüan!
 Sulle,sa inimhingede vabastaja murest,
 Kes lootuse äratas talveunest.
 „Tere! Tere!“ sull' hüüan,
 Mu kaunis kodumaa kevad!

Palavail päevil.

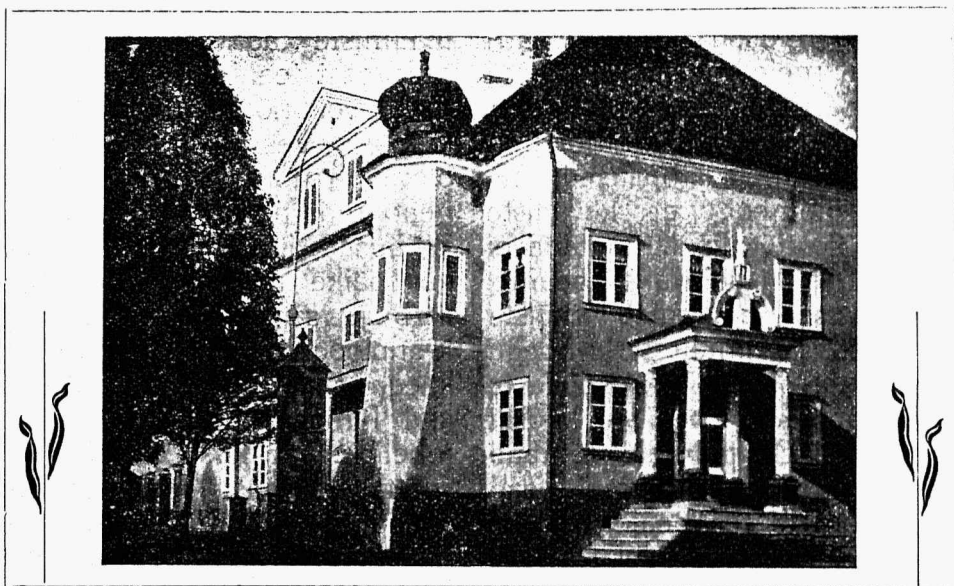
On tulnud kevade, toonud ilusaid ilmu, toonud uue rohelise vaiba loodusele, toonud suliskuubsed laulikud tagasi meie metsisse, toonud aga ka „palavad päevad“ meile, õpilasile. Ei pea kohe mõtlema hakkama, et meie, õpilased, nii õrnakesed olemegi, et kevadiste päevade soojust välja kannatada ei suuda ja neid palavaks peame. Selle palavuse all tuleb mõista midagi muud, ja nimelt seda hoogu ja kiirust, millega rühitakse õpilaste „kevadise pööripäevani“ — koolist vabanemiseni. Oi, palavaks tõmbab keha ja pea, kui mõtlema pead kõige selle ainete rea peale, mis sul peas olema peaks, ja veel siis, kui haarad täis õppimisenergiat lehtedeks pudenenud raamatu ja vaatad üle katkenud lehekülgede, siis tõuseb palavus oma haripunktini. Päike nagu paistaks palavamini ja sunniks panema käest raamatu. Aga kiusatus on suur, sest südametunnistusel lasuvad juba nii mõnedki väikesed laiskused, õpitükkide läbilaskmised. Nüüd aga peab õppima, palju õppima peavad iseäranis need, kes talvel „konti on vedanud“; see tähendab õpilaste keeles väiksel viisil laveerimist, kõrvale põiklemist ja õnne peale väljaminekut. Nüüd aga, kus kordamine käsil, kui mitu tõsise näoga õpetajat su teadmisi kontroleerivad, nüüd ei aita enam

mingisugune kõrvalehüpe. Igas tunnis pead lagedale tooma terve oma teadmiste tagavara ja võtma vastu selle eest teenitud palga: hää, rahuldava või nõrga. Õnnetu on see inimlaps, kes kaaludes kerge leitakse olevat ja nõrgaks tunnistatakse. See neab maa pealt ära kevadise päikese ja ilusad ilmad. Jah, mis sa teed, kui päike nii väga sind välja meelitab ja sa selle asemel, et tuupida kronoloogiat või literatuuri, lööd käega neile katkenud lehile ja matkad Pimeaeda, kus kõik nii ilusasti roheline ja kus kohata võib ka võõraist linnust pärit kaasvõitlejaid, kellele armuline saatus on võimaldanud paari vaba päeva veetmise Narvajõe kallastel. Nad on tõesti kadestamisväärset õnnelikud. Ja siis tulid karistuseks sellele ärkava looduse armastusele „nõrgad“ ja rikkusid tuju kogu suveks. Suvel võib armastada loodust ja sõbrustada temaga, aga kevadel ei tohi iga õpilane sarnast luksust endale lubada, sest kevade nõuab neilt erakordselt palju tööd, muudab päevad lõpmata „palavaiks.“—Seda suurem nauding on aga suvel peale kordaläinud töö lõppu vaadata tagasi noile päevile, nii „palavaile“, ja tunda vabadust kohustusist. Siis on päevad ka palavad, aga nad pole enam „palavad“ õpilasile.

Mõtiskelud ajaloolisest Narvast.

Vähe valgustatud öhtupäikese kiirtest seisavad nad reas, vanad rootsiaegsed Narva kangelasmajad, tõsised ja majesteetlikud. Ju aastakümneid, isegi-sadu on seisnud nad nii, tundnud vaikides oma kohvpruunidel kivikatuseil nii talvekülma kui kevadpäikese paitusi, rahet ja vihma. Endassesüvenenult ja mõtisklevana seisavad nad, vaadeldes ikka lõpmatusse omil tardunud klaassilmil,

Nad mäletavad aegu, mis neist, põliseist Narva päriselanikest, on möödunud, kui kannatas Narva raskeid päivi. Ka siis ei ärritunud nad, vaid vilkeks ehk vaatlesid viletsust tänavail ja hetkeks pöörsid tähelepanu kuulele, mis mesilastena sumisesid nende peade kohal. Aga tumenes nende pale, kui nägid, et nii mõnestki nende seast on säilinud ainult suitsunud varemed...

muutmata ilmet, paistaks kui kortski pleekinud otsaesisel. Sinakaks on muutnud ju aeg nende akensilmade helgi endise sügavmusta asemel ning hõbetanud nende juuksed. Endise kuldpruuni asemel leidub juba nii palju halle laiike nende veelgi ilusail lokispäil. Loojeneva kevadpäikese kiired—kui halastamatult mänglevad need kõrgeil katuskelpadel, avaldades ilmale nende eluiga.

Ja nukkeruhkelt sulevad majad oma suu—suure reljeefkaunistustega portaali. Mõtiskellu vajuvad nad vaikselt kevadisel öhtul.

Kui jälle pühitses Narva rõõmpäivi silenes nende välimus, kadusid kortsud näolt, neid riietati pidurüüsse. Lipuehtes tervitasid nad rõõmsalt askeldavaid inimesi, elades ka kaasa ülevat rõõmutunnet ja vabadusiha, mis vallanud linna. Ja elustusid nende kangenud palgedki, nagu tervitades ja soovides õnne...

Kuid nii mõnegi kulupää asemele on kerkinud uus, suurem, toredam ning uuemoelisem... Jällegi seisavad nad endassesüvenenult ning läbi võretatud silmade vaatleb mõnigi neist süngelt tulevikku kui aimates ette oma saatust...

Noorus.

„Noor olla on kevadet rinna sees kanda“...

Oi noorus, kuis sarnaned sa kevadele! Sa oled nagu temagi täis helendavat päiksepaistet, täis elu! Sind tervitan, sa püha, kuldne noorus!

Kes oskab mõista kaunimat looduse kinki — kevadet, see saab aru ka noorusest. Nagu kevadine vesi kohinal mässab, nii ka sina, noorus! Nagu kevadine veevool murrab tõk-keid teelt, nii tormad ka sina edasi, takistamata, peatamata! Edasi, ikka edasi, uute sihtide, ideede poole! Koos kevade kohinaga tahaksin hõisata sulle, sa kauneim kõigist! Noor olla, see on olla õnnelik! Noor olla, see on võita kõik! Me elame vaid sulle, pühendame kogu oma jõu sulle. Kuid mitte halbadele tegudele ega ulakustele... ei! Me rakedame end selleks su teenistusse, et saata korda midagi hääd ja õilsat! Tahame olla tulihingelised noored, kes nõuavad õigust ja vihkavad kurja! Noored, kes armastavad oma kodu, oma maad ja rahvast, teda pidades pühaks! Noored, kes suudavad võidelda tuleviku inimeste kohaselt, sest meie ei pea mõtlema ainult olevikule, ka tulevik on meie!

Tunneme sõnu: „Noorus on ilus aeg, ta ei tule iial tagasi!“ Jah, tõesti ta on ilus, kuid kaduv! Olen kuulnud nii paljusidki vanakesi ohkavat oma elu sügisõhtul: „Noorus, kuhu jäid

sa? Tule tagasi, tule tagasi!...“ Kuid see on ju hilja, sest kunagi ei pöördu ta tagasi. Ta möödub meist jäädavalt. Asjata on pisarad ja kaebed, et oled lasknud ta nii kergelt, nii mõtlematult mööda minna.

Ütleb nii mõnigi: „Mis kasu on noorusest, kui ei oska manautida seda, olla lõbus, noor?“ Tõesti, kas suudab inimene lahti öelda kõigest sellest, mis esineb talle nii armsana, kaunina, talle ei näi meelegi tulevat, et jälle laseb ta mööda oma elukevade. Nagu kevade õrn õieke, nii kõigub ka noor inimene elu saatuse käes. Ta kõigub, väriseb, kuid tihtigi murdub. Kuid noorus on nii ilus, nii armas, et ei saa teisiti: Sa pead ennast ehtima, lõbustama, sest muidu ei olegi nagu noorust.

Kuid meie, noored, ei anna end saatusel maha rusuda, vaid juhime ise saatust, sest meile kuulub ju tulevik, täis võitlust, tööd! Ja selleks peame hoidma oma jõudu, teda mitte asjata raisates. Peame mõtlema ka vanadusele, kuigi see on igav. Peame püüdma oma elusügist teha nii hääks kui võimalik, et keegi meist ei pruugiks kurvalt õhata: „Noorus, kuhu jäid sa?“ Seda kõike saadab korda vaid tahe töötada ja võidelda nooruses, tuues esile õiguse ja tõe. Seepärast: „Elagu noorus, elagu tulihingelised noored!“

Lepalind.

—N.

Sentimentaalne.

Õisi kahvatuid sa mulle saatsid,
Kui tulin koju kurvalt, väsinult;
Õisi kahvatuid sa mulle saatsid,
Neid suudlesin ma kaua heldinult.
See oli õhtu kevadine, soe,
Mil eha tuuli kuulutas.

Ja uinuvaid õisi ja puid
Udu langev varjutas.
Nii ükski ma seisin kesk aiateed,
Kesk langevaid õisi valgeid.
Kohisesid kusagil kevadveed—
Ma mälestin päevi möödunud helgeid.

Tuuled.

Jätke minule mu raskemeelsus, kurbus,
Te tuuled kevadised hellamad.
Jätke minule mu õnneuim ja unistus
Ja lilli suudelge, nad õrnemad.

Minule te jätke minu mõtted,
Mu väiksed mõtted kurvad, igavad.
Teie soovid kergemeelsed, helged
Las' radu õnnelikke rändavad.

Minge ära, tuuled kevadised,
Teist hoovab mälestusi ilusaid,
Mälestusi kurbi, valusaid...

—N.

Talvine öö.

Vaikus kui haldjas liikumas
Kesk valget, talvist ööd.
Vaikus kesk kuuski lumiseid,
Kesk unne suikunud taluteid
Ja hetkeks katkestet rasket tööd.

On uinumas küla nii lumiseil väljul;
Kustunud taredes kollased tuled...
Vaid vaikus käib taluteil haldja sammul
Ja kaugusis tõusevad tuuled.

—N.

Ja igatsusele tuli lõpp...

Hiilib videvik kalmistul külmal. Kui tukkuvad varjud sääl ristikujud tummad. Kohal pää kummub pilvine taevas, kus igav kaugusfoon ja vaikne melankoolsus... Põlvitan... on valus.. loorib silmi pisar, teine, piiskub palju pisaraid! Maru meeletuks mässuks saab mahti. Pole ma veel nutnud nii... Hellitan tummalt su lilli, mis painduvad all tuule tasase.. Mõtted mälestusmail... kaugeil mälestusmail.. Siin sügav haud! Vahel külmade kivide su põrm!

Maga vaikset und!.. suudan vaevalt sosista Tuul sasib lilli ja vaikib siis. Taevast lemmendab helbeid valgeid kui lilli, mis hiljuti su valgele kirstule hauda järele puistasin.

Hõljuvad lumihelbed, esimesed lumihelbed.. Lumi — su ammuigatsetu... ja ometigi lahkusid varem! Nad suured, valged, nois valusad viisid.. Hõljuvad su kalmul, katavad teda tiheda loorina.

Valges lumirüüs, helbelistes loorides suigub nüüd kalmistu vaikne. Lilli pole enam, kuid nende asemel sosistavad helbed muinaslugusid.

Najatun puule ja kuulatan.

Nad jutustavad priiusest sääl kõrgel üleval!

Priiusest!..

Kaisutan tormiliselt puud. Hinges lööb löömama igatsus. Igatsus sinna kaootilisse

kõrgusse, kus valitseb jumalate vabadus — siin vaid türannilik õhk, — et liuelda ühes säält helvetega.

Ala tiheneb lumiliniik. Haud muutub valgeks. Surun käed kokku palvele. Valgub pisar lumme. Nutavad helbedki, kuid nende hellitustel siidisel haihtub hinge kurbus.

Siis ärkan... Tõusen, surun suu ristipuule ja põgenen kui viirastus sest kurbusest — tühjusest.

Jooksen, siis peatun... Pööran tahtmatult pää... Sääl su kalm, mida lumi nii hellalt varjab kui kaitseingel tiivuga.

Mäletan: kord, kui sulle lahkumiseks käed sirutasin, läbistus mul ainuke mõte pääst: mis nüüd? Nüüd: kas suudad sinagi vastu seista lakkamatule elutormile, või murrab ta sind kui koltunud lehti sumedal sügisel!

Üle müüri ronin, jõuan teele... Tundub valus, kui puuduks midagi suurt, suurt. See lasub kolossaalse koormana hingel..

Kord lähed sinagi sinna, kus valitseb praegu rahu nii segamatu, sääl taga kivimüüri külma.

Helbed aga langevad õrnalt uinuvale maale.

Liuolge, helbed, liuelge sääl piirita priiuse teel!

Helbed valged, helbed sulgsed, — teilegi määratud kadu!

Ain.

Silmad.

Hallid, sügavad silmad,
Valu neis peegeldub.
Pisaraid ääreta palju
Põrmu neist variseb.

Vaikselt, hellalt neid vaatlen,
Mulle nad tundmatu maal
Soovisid põuesse saatvad,
kardan neid siiski ma.

Aga ei suuda mu huuled
Sosista sõnagi.
Maailma tormid ja tuuled,
Vaikige ometi!

Ain.

Hinges on ärganud mõte:
Miks nõnda leinavad nad?
Kuid päikese kullane lõke
Vastab: on üksikud nad.

Trööstida, hellita tahaks,
Et nendest kurvastus kaoks!
Siis vast mu südame rahu
Hingesse tagasi vaoks.

Kadunud!

Väljas varane kevad. Paiguti on maapind veel äsja sadanud lumega kaetud. Veelgi piserdub pilvist hebe-meid. Üleval lahutub sinihall taevas.

Ühel õhtul istun toas ja surun pää kätesse. Laud vajuvad kinni. Uksele koputatakse. Ent ma et mõtlegi avada. Mõttes tantsivad mineviku varjud. Hoolised tuulepuhangud vinguvad korstnas ja puistavad sappi hinge. Tänavalt kostab nõrka mürinat. Aeg-ajalt sõidab mööda mõni huiskav auto. Siis vaikib seegi ja tuba kastub endisesse hääletusse.

Jälle koputus.

Ah, kes tüütab sää! Tahaksin karjuda talle, näkku: mine, jäta rahule üksinduse laps! Ent mingi sisemine hääl sunnib: mine, ava! Tõusen toolilt ja keeran kärsitult ukse lukust. Kui viirastus seisan nüüd. Mu ees väriseb lipendavais närudes vanamees.

Kerjus! — karjub mu sees.

Siis . . . vihahoos tahan sulgeda ust, jätta see närune kerjus sinna, kõige ta härdate palvetega.

Vaevalt suudan ennast valitseda.

Siis murrann palukese leiba ja ulatan talle.

Milline tänulik pilk ta silmist — neist poolkustunud siniseist silmist!

Mõtlen: temagi on olnud kord noor, võib olla ilus, noormees, omas parimais aastais. Aga elutuul oma kõledusega on hävitanud kõik ilusa.

Haihtub karmus. Mõttes palun andeks oma julmuse, midagi hinges karjub ja mäsab . . .

Ta pöörab ümber ja sammub

aeglaselt tulnud teed. Torman järele, haaran ta käe, sosistan: armas... armas . . . Nüüd näen: üle tõise vanakese näo veerevad suured pisarad — neist sinistest silmadest . . .

Ah, milline härdus valdab mind. Tahaksin nutta ühes selle tudiseva vanakesega.

Siis naeratan talle ja jooksen . . . jättes räbalais kerjuse tee.

Vaevalt toaukse lukutanud, laskun toolile ja andun mõtetele . . .

Kuis oled sa küll toores ja meeletu, vilets!

Jah, sa oled meeletu! Nii vali selle viletsa mehe vastu. Ah, taevas, anna mulle andeks!

Kisu julmuse juur mu südamest! Kuivata selle kerjuse pisarad . . . Tema nii mahajäetud . . .

Ta hõbehalli juust meelegohil ei suudle lapse huuled ega paita ta kondiseid käsi lapse pehmed käed. Ta eksimused andesta talle!

Kas on elus olnud ilusat temal? Vist! Kuid see on kauges minevikus.

Magada nüüd tahan — kaua, kaua!

Et ununeks see vanake, kes õhutas hinge hellamad leegid. Magada . . . ei unesidki näha — ainult magada . . .

Aeg-ajalt kostab kõrvu tume tuttav mühin ja siis näib, kui lamaksin sellises asendis juba aastaid, kui õnnelik laps, kes ootab kärsitult hommikut, et asuda oma mängukannide juure.

Aga elu on minussegi oma jäljed süvendanud kevade on oma saladustega kaduvikku vajunud — kadunud! —

Ain.

Kannel.

Jette hammustas huuli. Ta käis paar korda närvilikult väikeses klassitoas edasi-tagasi. Laura lõpetas proovi hiilgavalt, kaasõpilased surusid südamlikult ta kätt ja soovisid edu, head kordaminekut ja õnne..

Oli nimelt käimas näidendi proov, mida kavatseti ette kanda kooli lõpupeol.

Kui klass juba täiesti tühi oli ja isegi Laura lahkunud, istus Jette samale toolile, kus proovil Laura oli istunud, ning näitemängu raamatut lahti lüües püüdis ta järel teha miimikat, mis Laural hiilgavalt õnnestus.

„Milline häbematus, osad vahetati ära, mina ei saavat sellega hakkama, tema, tühi, mängivat paremini!“ Kojamees ilmus uksele.

„Teie mängite täna aina tühjale klassile“, algas ta ja tegi liigutuse, mis oletada laskis, et aeg oleks lahkuda. Jette istus tummalt edasi. „Nädalotsa aega proovisid pidada Teil küll ja käia...“ „Mis see Teile korda läheb, olgu nädal või seitse!“ — hüüdis ta äkki kojamehe kõnet segades, haaras laualt raamatud ja tormas klassist välja, lüües klassi ukse prahvatades kinni. Olles äärmiselt halvas meeleolus ruttas ta koolist. Näidendist ei mõelnud ta ka üldse enam osa võtta. Täis sapiseid mõtteid ruttas Jette puiesteele, et säält lähemalt tänava nurgalt koju poole pöörata. Äkki lüües silmad üles näeb Jette oma suureks imestuseks Laurat nurga tagant ühe meesüliõpilasega puiesteele sammuvat. Jette ei kaotanud külma verd, vaid selle vastu tegi endale tõsise näo ette ning möödus päris külma ükskõiksusega vastutulijaist. Ent möödudes neist veidi maad usaldas ta isegi taha vaadata. „Kes peaks see ometi olema?“ — arutas ta endamisi — „juba mitmes kord kohtan neid, — vaevalt tõstab jalad koolist ja juba koos...“ Nüüd otsustas ta isegi seisma jääda ja neid veel hästi silmitseda, kuni nad puiestee keeru taha kadusid. Jette arutas ja mõtles, siunas ja sõimas, ent lõpuks ei jäänud siiski muud üle kui koju poole pöörata.

„Nii siis, sa muretsed mulle kandle, näidendis on hädasti vaja. See, kes praegu meist möödus, oli minu kooliõde, temaga mängin ma koos!“ — rääkis Laura, kuna ta kaaslane üliõpilane täna kaunis sõnakehv oli. „Siis, tähendab, tuleval pühapäeval on meie lahkumine... Mind kurvastab see. Sa mõtled pärast kooli lõpetamist kohe koju sõita, või kui leiad koha — jääd siia?“ — lausus üliõpilane Hillar Vósane. „Ei tea,

esialgu mõtlen küll koju sõita, saagu pärast mis saab. Nii, et kui kurb ka ei ole, tuleb meil tuleval pühapäeval siiski lahkuda.“ „Sa mõtled peale pidu kohe ära sõita? Sõida vähemalt järgmisel päeval!“ alustas väikese vaheaja järele üliõpilane uuesti. „Seda näeb veel, aga sa siis muretsed mulle ikka selle kandle! See on ju minu etteaste tuumakam koht. Tuled peole, siis näed. See on tõesti midagi toredat!“ tegi Laura uut juttu.

„Tunnen kedagi vanakest, kellel on kannel, suurepäraline kannel, tahan sulle selle muretseda“, vastas Hillar.

Siis sammusid nad vaikides, kuni Laura elukorterini. Siin jäeti nägemiseni. Tummalt lahkusid mõlemad, midagi nagu väljendus ilma sõnadeta, tumm käesurumine tundus rohem ütlevat kui harilikult. Hillar läks. —

Peeti lõpupidu. Kõigil hea meeleolu, oodati põnevusega peale muusikaliste ettekannete näidendi algust. Väike koolimaja saal oli inimesi tungil täis. Kooli näitelava taga kihas elu. Õpilasi grimeeriti. Jette istus mossis näitelava taga ja näis midagi mõtlevat. Äkki tõusis üles, kui kuulis, et grimeerimise järjekord veel suur. Tummalt astus ta saali. Üldse ei saanud ta rõõmus ollagi, sest et ta lõputunnistuse alles sügisese eksami järele pidi kätte saama, kuna aga Laura hääde tagajärgedega kevadel lõpetas.

„Vabandust, kas prl. Lauraga ei oleks võimalik kõnelda?“. Jette vaatas taha, küsijaks osutus sama üliõpilane, kellega ta Laurat sageli oli kohanud.

„Kahjuks ei ole võimalik, ta on praegu näitelaval“, vastas Jette ülilahkesti.

„Mul oleks talle mingisugune asi ära anda, vast olete nii lahke ja toimetate selle tema kätte“, sõnas üliõpilane ja ulatas mingisuguse riide sisse mähitud asja, millest tunda võis, et see kannel on.

„Väga hea meelega“, lausus Jette ja minnes näitelava poole, hüüdis: „kohe annan üle“. Astudes tegelaste ruumi näitelava taha, ulatas ta oma kandami Laurale ning sõnas: „keegi minu tuttav noorherra palus selle paki edasi anda“.

Nüüd grimeeriti Jettet. Laura avas paki ja lina alt tuli nähtavale suur põletatud viguritega kannel. Näidend oli kolmes vaatuses. Jette esines ainult esimeses, kuna Laura peategelasena mängis kogu aeg kaasa. Esimene vaatus möödus hästi. Lau-

rale jagati kiitust, ta olla esinenud hiilgavalt. Jette jäi päris kõrvale, ta ei mänginud ka kuigi hästi, läks mitu korda segamini ja rääkis tasase häälega. Vaheajal astus ta saali, sest tal ei tulnud enam esineda. Istus otse üliõpilase Hillari kõrvale ja algas ise juttu. Jutt sobis. Üliõpilane tundis otse head meelt, et saab veidi juttu vesta. Algas teine vaatus. Publik jälgis vaimustusega Laura väljaastumist. Jette püüdis aga selleks kõik teha, et Hillari mõtteid mujale viia. Ta rääkis kogu etenduse aeg nii kõva häälega, et isegi Laura pilgu oma peale tõmbas. Laura kohmetas veidi, sõna jäi suhu peatuma. „Milline üllatus — istuvad nii lähestikku suures jutuajamises!“ mõtles Laura, ent sai enda üle peagi võidu ja nii lõppes teine vaatus tormilisel käteplaginal üldise kiituse all, mis kõik oli määratud Laurale. Jette heitis sapise pilgu publiku peale, mis ikka vaikida ei suutnud, siis vabandas end hetkeks, läks näitelava taha, sealt lavale ning ajal, mil näitelaval tegelasi ei viibinud, tõmbas kandlel mõned keeled puruks ning kruuvis häälest lahti.

Sama kohta kandle tagasi pannud, lahkus ta salaja näitelavalt ning tõttas kähku saali. Seal istus ta endisele kohale tagasi ning jätkas jutulõnga. Algas kolmas vaatus. Jette teadis, et varsti pidi midagi sündima, mis kõik senised kiitused ümber lööks. Järgneski stseen, kus Laura pidi laskuma kamina ette vaibale ja kannelt helistades laulma.

Ta võttis kandle, istus kamina ette ning samal hetkel peatus ta pilk jällegi Hillaril ja Jettel, kes nüüd koguni käe-alt kinni einelaua ruumi kadusid. Laura kahvatas. Sõrmi kandle keeltele lüües puutusid talle pihku mingisugused katkised traadiotsad... Nüüd mõistis ta! Seisukord oli kohutav... Ta tõusis, peatus hetkeks, ning astus siis taarual sammu näitelavalt välja, kuna kannel koliseses ümber kukkus... Mantli

ümber haarates, põgenes ta koolist taga-ukse kaudu, jättes publikumi meeletult plaksutama...

Kaks tundi enne rongi minekut jõudis ta jaama, millise aja aga viitis inimestest eemal tühjas porises jaama aias. Oli märgata kevade tulekut. Maa oli juba täiesti lumekattest vabanenud ja mõni varajane rohuline ilutses juba kevadtunnusena aiateekese veerul. Laura langes jõuetult pingile, kattis näo kätega ning nuttis... Nuttis jumalagajätuks koolile, millest ta nii kurvalt lahkuma pidi. Nuttis Jette pärast, kes talle nii suurt südamevalu sünnitanud. Ja Hillar, kas ka tema oli süüdi? See osutus mõistatuseks. — — —

Jahe kevadtuul tuhis veel raagus puie ladvus ning eemalt jaama tagant tõusis juba pimenevale öhtutaevale must hakiparv, mis kisades jaamaaia puiele laskus. Tunnid möödusid Ärasõitu oodati. Laura tõusis, lahkus aiast ning sõidupileti ostnud, astus vagunisse.

Istus kupee nurka, roidumuse tunne kehas.. Kuid meeled sedavõrra siiski erkvel, et paigal püsida ei saanud ja uuesti vaguni uksele ruttas. Vile — märguandmine, et rong liikuma hakkab. Nõksatus... ja vagunirattad juba pöörlevad...

„Laske mind! Laske mind!“ — hüüab keegi preili jaama peauksel ja tormab uksehoidja ning politsei keelust hoolimata jaamaesisele.

„Laura! Laura! Kus sa oled?! Laura!..“, hüüab ärevalt tuttav hääl.

Rong liigub hoogsamini. Laura sirutab end vaguniuksest välja, näeb: Jette jookseb hingeldades vagunitele järele... „Laura, andesta!.. Andesta, Laura!..“ Rong kaob pimedusse. Jette langeb jõuetult jaama-platvormile maha. Tal oli ärev rahuldus-tunne hinges, et ta oma ülekohut kahetseda jõudis...

Leo Trellman.

Peipsi.

Peipsi, Peipsil... Sa tormine, saladuslik... Peipsi, kuis igatsen su kaldale, igatsen näha su rahutut pinda, igatsen näha sind, mu lemmik! Kord oled nii helde, paitav, kord jälle nii raudselt vali, siis tormad sa, nõuad ohvreid endale. „Miks oled siis sarnane?“ küsin sult, aga sa ei vasta... Ning teadmatuses olen mina.

Sa oled ümbritset suurest, sügavsinisest laanest, milles tundub nii õudne, kuid ometi on see suurepä-rane. Sa oled tihti kui peegel, kus virvendavad vastu tähed, kuu ja kuldne päike.

— — — — —
Ammu, ammu oli see, mil nägin sind viimati; sellest on möödunud aastaid, nädalaid, päevi... Mäletan selgesti seda päikese-paistset päeva, nagu oleks olnud see vaid hetk tagasi.

Oli päikese-küllane suvepäev. Järv oli nii vaikne, nagu uinuks ka tema väsimusest. Väike paat valgete purjedega oli linglemas laineil, kaugelt näis ta kui valgetiivuline merilind. Nägin istuvat paadis noort kalurit, kelle näos peegeldus julgus ja mehisus. Noota heites laulis ta sinust, Peipsi. Ta oli niivõrd kütkestet Peipsi vete nõiduslikust kohinast, et näis olevat unustand kõik muu. Seda päeva, seda kaunimat mu elus, ei unusta ma, sellele mõeldes rahuneb hing.

Kuid, Peipsi, kuidas tormad sa vahel! Kõrgele, määratusse kõrgusse, paiskad sa oma vahused, valgeharjalised lained, mis toovad paljugi hukatust, surma. Siis tunnen su kättemaksu, siis tunnen su hävitavat viha. Kui tihti matad sa oma voogu-

desse paate, võttes neid oma vilusse rüppe. Oo—siis viib su kuri Peipsi näkk paljusid enesega kaasa su sügavasse sängi, kus tervitades neid vastu võtavad Veteema tütrede. Siis nutad sa, mu Peipsi... Su vahused lained on kui pärlised pisarad. Siis kuuleksin ma nagu oigeid ja appihüüdeid. Kas on need hukkunud hingede rahutud rännakud või kurbade leskede, vaeslaste kaebed? Nad on siis mõlemad koos...

Siis tahaksin minagi su pinnale, su vahuste lainete keskele, kesk mässavat tormi. Tahaksin näha ka mina Veteema tütreid. Tahaksin viibida su rahutumas süles, mina, inimlaps, kes on sama rahutu, kes igatseb, igatseb... Väike tüdrukuke on sirgund aastate jooksul suureks. Kuid igatsus Peipsi, oma lemmiku järgi on muutund järjest tugevaks. Igatsen näha seda saladuslikku, sügavast metsast ümbritset veekogu... Igatsen seda näha kurbadel silmapilkudel ja unetuil öödel.

Kuid miks igatsen siis sind, mu lemmik? Kas pole ma näind küllalt sarnaseid veekogusid? Kas just sinust pean mõtlema? Kuid ma pean, pean ja veel kord pean, sest olen su laps. Su kaldal olen mängind lapsena, su kohin on olnud mulle hällilauluks. Kuid saatuse tahtel olen paisat siia kaugele sinust... Mina, tormiste veevoogude ja mustava metsa vaba tütar, kuis igatsen su järele! Mis annaksin, et näeksin sind jälle. „Sind näha, sind näha!“ hüüab karjel hing, aga mil jõuab see aeg? Miks on nii suur vahe meie vahel, et ei näe ma sind? Ehk siis vast ununeb valu, igatsus, kui näen sind, sind—Peipsi.

Lepalind.

Kodujõe kallastel.

Mu kodujõgi, kui ilus sa oled! Kui ilus on sind vaadata, su lainete mängu, su võimsat kohinat kuulda. Siin sõuavad vahused vood, paistavad kenad kaldad, kaldad, nagu ainult mu kodujõelt leida võib. Kohiseb jõgi, kohiseb kosk, sünnitades vägevat kohinat nagu hiiglane, keda tahetakse kütkestada. Mu kodujõgi, armsam kõigist mu kodumaa jõgedest, kui ilus sa oled, kui armas, aga ka salalik. Imestab inimene su ilu, vaatab su lainete laksumist, kuuleb su kohinat, aga teda ähvardab hädaoht, millesse ta enese teadmata astub. Kuid siiski oled sa armas, su kaldad on ilusad, kaetud kohati metsade, niitude. kohati ka elamutega. Tuntud on ilusad kohad mu kodujõel. Seal olen lapsena vallatust teinud. Sää! olin suuremaks saades käinud unistamas. . Olen sõitnud su lainete turjal väikese paadiga, lauldes laulu ilusat, armsast kodumaast.. Olen kurb, nutab süda ja valusad pisarad veerevad palgele, aga rahustun, kui kuulen kodujõe kohinat. .

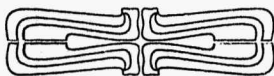
Möödub lapsepõlv, sellega ühes ka lapsikud vallatused kodujõe lainetega ühes — igavikku. Olen neist vaba. Kuid tahaksin tihtigi olla endine, kuid kõik on kadunud ajamerre, sää! uitavad nad. Veel mõni hetk nooruslikku päikese paistet ja kõik on möödunud. Kevadine päike, vallatlev noorus, väsimata lained, tundmata tuuled ja kodujõe ilu... Kodujõe kallastel on noorusest unistatud, rõõmsaid ja kurbi päevi on lainetega jagatud. Sää! on õhtuti istutud, kunagi ei ole sää! igavust tuntud, ikka on midagi, mis peletab eemale igavuse. Kui vahel kaldalt lahkudes pisarad silmi on valgunud, on kodujõgi need oma sülle peitnud. On rinnus nii raske, pää täis süngeid mõtteid, elu nii õudne, on jälle kodujõeale kaebama mindud. Alati olen sää! lohutust leidnud, sää! voolab nagu midagi kosutavat, rahustavat...

Ta kaldad looklevad, saladusi enestes peites. Neis uinuvad nii mõnedki ausamad mõtted, nagu kõrged kaljud tõusevad nad

üles, tähtede poole... On leidnud nii mõnigi inimlaps, see „looduse valitseja“, endale siin märja haa — haa, kus puhkab ta igavest und. Ja kõrgele tõstavad nagu tunnistuseks oma hallid päänäod ka vahimehed, kodujõe kallastel olevad kindlused. Ka need raugad on näinud palju, palju! Kui loeks keegi nende südameilt salakirja, leiaks mõndagi huvitavat. Kuid nende kivinenud südameil on salakiri, mida ei mõista keegi. On võideldud mu kodujõe kallastel, on võideldud vabaduse pärast, on valatud verd. Ja nagu udus kerkib üles neiu, kodujõe vaim, hoides käed kallima, oma hoolealuse pääl. Saatuse on nii mõnegi häduse jäädavalt siia matnud. Ta on püstitanud siia piinaposti, mis nõuab verd, inimohvreid, mis toob häda, puuduse, valu. . Kuid kaua ei suuda olla ma kurb. Tuleb tasane tuuleke, sunnib veepinna kõikuma, viib kaugele kurvad mõtted ja pisarad. Olen jälle vaba, rõõmus! Ju on ta pind samasugune kui ennegi. Kuid kaua ei püsi ta selles poosis. Ta on rahutu, ta igatseb vabadust, võitlust... Kallid mälestused, kadunud tunnid — sää! kodujõe kallastel on nii hää, nii sõnul seletamata armas.. Kõike on kodujõgi tähele pannud, ta on muljed ranna kaljudele kirjutanud, kust ei kustu nad iialgi... Kui armas on mulle mu kodujõgi, ta kohin.

Kui tuleb kord lahkuda kodujõe kallastelt, siis lähen veel viimast korda teda vaatama. Ta lained sosistavad siis tasa, saladuslikult: „Ära unusta meid! Ära unusta!“ Valguvad silmi pisarad, puhkun tahtmata nutma... Jälle puhub tuuleke, kohiseb jõgi, laksuvad lained; ja lahkuvad kurvad mõtted, naeratad, sest armastad oma kodujõe. Oh kui väga ihkaksin ka kord puhata su kallastel, mu kodujõgi. Sa oled nii armas, nii salapäraselt ilus!..

Lepalind.

Sisu eest vastutav G. Matto.

Toimetused: A. Lepik, N. Oras, V. Pikkat, H. Sall, L. Trelman.